

การศึกษาประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค บ้านขนาดมอญ  
อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

A Study of Tradition Pa Oua Pakar in Khanadmon Sub-district,  
Sangkha District, Surin Province

ภัทระ อินทรกำแหง, ลัดดาวัลย์ สีพาชัย

Phatra Intrakamheang, Laddawal Sipachai

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surin Rajabhat University

E-mail: phatarain@yahoo.com

ได้รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2562; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 7 มิถุนายน 2562

Received: May 14, 2019; Revised: June 6, 2019; Accepted: June 7, 2019

บทคัดย่อ

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค กำหนดการจัดพิธีกรรมจัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี (ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12) ซึ่งตรงกับประเพณีลอยกระทง และอยู่ในช่วงก่อนเข้าสู่ฤดูกาลการเพาะปลูกในปีต่อไป ชาวชุมชนบ้านขนาดมอญเป็นชุมชนเกษตรกรรมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงมีพิธีกรรมทำนายนายฟ้าฝน เพื่อให้สามารถเตรียมรับมือและวางแผนการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับผลการทำนาย และมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ประเพณีชีวิตและกิจกรรมนันทนาการ การทำบุญตักบาตรอุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งประเพณีพิธีกรรมปะอ็อกเปรี๊ยะแค เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อบุคคล สังคม ชุมชน ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในด้านการยึดมั่นในศีลธรรม การร่วมแรงร่วมใจในการทำบุญและสร้างความสามัคคีในชุมชน

แนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การปลูกจิตสำนึก ปลูกฝังค่านิยมของผู้นับในชุมชน การฟื้นฟูและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ที่ยังปฏิบัติหรือที่เลือนหายไปแล้วให้ดีขึ้น การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและจุดสนใจในบริเวณใกล้เคียงกัน และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ส่วนแนวทางการเผยแพร่ นั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของชุมชน มีการเตรียมความพร้อมของคณะทำงาน การเตรียมกิจกรรม ตลอดจนการให้ความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พิธีกรรม, ปะอ็อกเปรี๊ยะแค

### Abstract

The research found that Pa Oua Pakar tradition Schedule ceremony held on 12th lunar month every year (the 15th lunar month 12), which corresponds to Loykrathong. In the pre-season and into the next year's crop. The community is home to the Mon-sized farming community from their ancestors. The predicted rain rituals to prepare and plan the cultivation according to the prediction, and activities related to Buddhism. Tradition and recreation of merit charity dedicated to fathers who have passed away. This ritual art Pa Oua Pakar tradition creates a social community relations affect the lifestyle of residents in adhering to the moral. The efforts in philanthropy and unity in the community. Guidelines for the Conservation Pa Oua Pakar tradition is involvement of the community, to raise awareness values of the people in the community, reconstruction and development activities to practice or dissolved, and improving tourist attractions in the vicinity, and sales of products that are unique to the community. The guidelines published there should be a public relations activities of the community. The preparation of the working group. Preparation activities as well as the cooperation of citizens to undertake activities to promote sustainable tourism.

**Keywords:** Ritual, Pa Oua Pakar

### 1. บทนำ

จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรืออีสานใต้ เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานจังหวัดหนึ่ง แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอนว่ามีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร อาศัยเพียงข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี ตลอดจนคำบอกเล่าของผู้สูงอายุที่เล่าต่อ ๆ กันมา โดยเชื่อกันว่าเมืองสุรินทร์ถูกสร้างขึ้นเมื่อประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว ในสมัยที่พวกขอมมีอำนาจอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อขอมเสื่อมอำนาจลงเมืองสุรินทร์ได้ถูกทิ้งร้างจนกลายเป็นป่าดงอยู่ยาวนาน จนกระทั่งปี พุทธศักราช 2306 จึงปรากฏหลักฐานว่าหลวงสุรินทร์ภักดี (เซียงปุม) ซึ่งเดิมเป็นหัวหน้าหมู่บ้านเมืองที่ได้ขอให้เจ้าเมืองพิมายกราบบังคมทูลขอพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยอภิมรินทร์ ย้ายหมู่บ้านจากบ้านเมืองที่ มาตั้งอยู่บริเวณบ้านคูประทาย บริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองสุรินทร์ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิเหมาะสม มีกำแพงค่ายคูล้อมรอบ

2 ชั้น มีน้ำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพและอยู่อาศัย ต่อมาหลวงสุรินทรภักดี ได้กระทำความดีความชอบเป็นที่โปรดปราน จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านคูประทายเป็น “เมืองประทายสมันต์” และเลื่อนบรรดาศักดิ์หลวงสุรินทรภักดี เป็นพระสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวาง ให้เป็นเจ้าเมืองปกครองในปีพุทธศักราช 2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองประทายสมันต์ เป็นเมืองสุรินทร์ ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง

จังหวัดสุรินทร์อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 457 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟประมาณ 420 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 8,124 ตารางกิโลเมตร ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ดและมหาสารคาม และทิศใต้ติดต่อกับราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีแนวเทือกเขาพนมดงรักคั่น จังหวัดสุรินทร์มีชื่อเสียงด้านการเลี้ยงช้าง การทอผ้าไหมของหมู่บ้านท่าสว่างและมีปราสาทขอมหลายแห่ง มีผู้คนหลายเผ่าและภาษา เช่น ลาว กูย เขมร ชาวจังหวัดสุรินทร์ มีวิถีชีวิตอยู่บนพื้นฐานของประเพณี อันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีประเพณี พิธีกรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบันเช่น ประเพณีแซนโฎนตา บูชาบรรพบุรุษ (สารทเขมร) ประเพณีบวชนาคช้าง ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีขึ้นเขาพนมสวาย พิธีแห่นมข้าว ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น ประเพณีกวนข้าวทิพย์ลอยฟ้า ประเพณีที่ได้มีการฟื้นฟูและจัดประจำปี เช่น ประเพณีสืบสานตำนานปราสาทภูมิโพน งานสืบสานตำนานปราสาทยายเหงา ประเพณีเทศกาลไหว้เจ้าพ่อตาดาน เป็นต้น

นอกจากประเพณีวัฒนธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยังคงมีวัฒนธรรมประจำปีอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ที่เป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งยังไม่ได้มีการศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรม นั่นก็คือ ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค หรือพิธีไหว้พระจันทร์ สำหรับในประเทศไทยก็เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าคนไทยเชื้อสายจีนและเวียดนาม ก็มีพิธีไหว้พระจันทร์กันเป็นประจำทุกปี แต่ไม่ค่อยจะมีใครได้ย่นว่ามีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการไหว้พระจันทร์ของคนไทยเชื้อสายเขมรกันเท่าใดนัก ทั้ง ๆ ความเชื่อเหล่านี้ ก็มีมาหลายชั่วอายุคนแล้วแต่กลับห่างหายไปอย่างน่าเสียดาย นั่นอาจจะเป็นเพราะว่าอิทธิพลของวัฒนธรรมสมัยใหม่ จากต่างแดน ได้เข้ามาเบียดพื้นที่ของวัฒนธรรมชุมชนจนตกขอบ หรืออาจจะเป็นด้วยเหตุที่วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นแปรเปลี่ยนไป จากที่เคยมีความเชื่อในเรื่องดินฟ้าอากาศ เกี่ยวกับโหราศาสตร์ หรือมีความเคารพต่อธรรมชาติ ต่างก็หันไปให้ความสำคัญ กับวัฒนธรรมที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ขาดความเชื่อถือในกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ มีแต่การแข่งขันด้วยเทคโนโลยี จนกระทั่งหลงลืมเรื่องราวดี ๆ ของชุมชนไป

พิธีกรรมความเชื่อในการบูชาพระจันทร์ของชาวเขมร หรือปะอ็อกเปรี๊ยะแค นับได้ว่าเป็นปรัชญาที่สอนให้คนในชุมชนได้รู้จักความรักความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการแบ่งปัน รู้จักประมาณตน มีเหตุมีผล รู้จักสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองด้วยความไม่ประมาท

ซึ่งล้วนแต่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่จะนำไปสู่วิถีการพึ่งตนเองแบบพอเพียง และความ เป็นศิริมงคลของพี่น้องชาวไทยเขมรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์มานานปัจจุบันนี้ ในจังหวัดสุรินทร์ ยังมีการสืบทอดประเพณีเหล่านี้ในชุมชนโบราณบางหมู่บ้านเท่านั้น ซึ่งมีอยู่น้อยมาก โดยมีชุมชน ที่ยังอนุรักษ์ประเพณีพิธีกรรมนี้อย่างเหนียวแน่นและได้ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาถึงปัจจุบันคือ ชุมชนบ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ แม้ว่าบางชุมชนในอดีตก็ได้เคยถือปฏิบัติกันมา แต่ก็ไม่มียุคสมัยที่ชัดเจนนักและไม่สามารถบอกถึงเหตุผลในการกระทำได้เพราะแต่ละชุมชนต่าง ละทิ้งพิธีกรรมนี้ไปนานกว่า 40-50 ปีแล้วเป็นอย่างน้อย ซึ่งเพิ่งเริ่มจะมีการฟื้นฟูสืบทอด ประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน กลับคืนมาเพียงไม่นานมานี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ก็เพียงแค่อยาก สืบทอดประเพณีและพิธีกรรมแห่งความงดงามเอาไว้เท่านั้นเอง และด้วยเหตุที่ละทิ้งไปนานทำให้ การสืบสานทั้งรูปแบบ ความเชื่อ ขั้นตอนพิธีกรรมที่ผิดแผกและรวบรัดไปจากเดิมอยู่มาก บาง ชุมชนอาจจะทิ้งสาระสำคัญหรือเจตนารมณ์ดั้งเดิมไปให้ความสำคัญเฉพาะประเพณีลอยกระทง ซึ่งจัดขึ้นในวันเดียวกัน ทำให้ประเพณีปะอ็อกเปรียะแค้นันเป็นเพียงส่วนประกอบอย่างหนึ่ง ของงานลอยกระทงเท่านั้น จากเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาประเพณี ปะอ็อกเปรียะแค้นัน เพื่ออนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนของจังหวัดสุรินทร์ต่อไป

## 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของประเพณีปะอ็อกเปรียะแค้นันของชุมชนบ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และเผยแพร่ประเพณีปะอ็อกเปรียะแค้นันของชุมชน บ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

## 3. วิธีดำเนินการวิจัย

### 3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเป็นเอกสารและการออก ภาคสนาม ซึ่งได้ใช้เครื่องมือดังนี้

1. แบบสำรวจเบื้องต้น หรือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่บ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลส่วนตัว เพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน เป็นต้น

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟู และเผยแพร่ ประเพณีปะอ็อกเปรียะแค้นัน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ในด้านประเพณี ความเชื่อ เป็นต้น

2. แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตที่ใช้กับกลุ่มประชากรที่อยู่ในชุมชนบ้านขนาดมอญ ซึ่งเป็นการสังเกตโดยทั่วไปในชุมชน วิธีชีวิตความเป็นอยู่ โดยแบ่งเป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

3. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ที่มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเป็นมา คติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม การส่งเสริม อนุรักษ์ฟื้นฟู เผยแพร่ประเพณีของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. การสนทนากลุ่ม (Focused Group) ใช้กับกลุ่มชาวบ้านในชุมชนได้แก่ผู้มาร่วมงาน คือกลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้มาท่องเที่ยว ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อศึกษาประเด็นการอนุรักษ์ฟื้นฟู เผยแพร่และส่งเสริมการท่องเที่ยว

### 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การเก็บข้อมูลรวบรวมจากเอกสาร เป็นการศึกษาเอกสารที่มีการบันทึกเอาไว้หรือที่มีการศึกษาทั้งประเด็นที่เกี่ยวข้องตามความมุ่งหมายข้อที่ 1 โดยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือที่ระลึก เอกสารจากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากอินเทอร์เน็ต และเอกสารจากหน่วยงานราชการ เป็นต้น

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้เทคนิคเก็บข้อมูลเชิงลึก การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีพิธีกรรมปะอ็อกเปรี๊ยะแคะตั้งแต่การเริ่มเตรียมงานไปจนถึงเสร็จสิ้นพิธี

### 3.3 การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย และกรอบแนวคิดของการวิจัย การจัดกระทำข้อมูล คณะผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามขั้นตอนดังนี้

1. สรุปรูปข้อมูลจากเครื่องมือแต่ละกลุ่ม

2. นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงตามความมุ่งหมายของการศึกษาเชิงพรรณนา หลังจากที่มีการจัดกระทำข้อมูลเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) แล้วจึงนำข้อมูลวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเป็นการตรวจสอบพิสูจน์ความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของข้อมูล ซึ่งจะมีการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ ด้านข้อมูล ด้านผู้ศึกษาวิจัย ด้านทฤษฎีและด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลด้านสถานที่ ด้านเวลา และด้านบุคคล เพื่อตรวจสอบว่า ด้านสถานที่ ข้อมูลจากต่างที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ ด้านบุคคล ถ้าผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนหรือแตกต่างกันและด้านเวลาถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่

2.2 ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างใด โดยเปลี่ยนตัวผู้เก็บข้อมูล และเป็นข้อมูลเรื่องเดียวกัน

2.3 ด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างกันจากเดิมจะทำให้การตีความหมายข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

2.4 ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันในการเก็บข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตคู่กับการสัมภาษณ์

3. นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องของข้อมูล และนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ให้เรียบร้อย เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

#### 3.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงผลการศึกษา ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้ในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

### 4. สรุปผลการวิจัย

ปะอ็อกเปรี๊ยะแค นั้นเป็นคำภาษาเขมร คำว่า ปะอ็อก หรือ ปังออก ตรงกับภาษาไทยว่า ป้อน เป็นคำกริยา ได้แก่ การใส่ของเข้าไปในปาก เช่น การป้อนข้าวลูก หมายถึงให้อาหารลูกที่ยังช่วยตัวเองไม่ได้ หรือที่เราพูดว่า “ข้าวป้อน” นั้นเอง ส่วนคำว่า เปรี๊ยะแค เป็นคำนาม แปลว่า พระจันทร์ เปรี๊ยะ คือ พระ แค คือพระจันทร์ ที่เราออกเสียงว่า พระ เขมรออกเสียงว่าเปรี๊ยะ เช่น พระพุทธ เขมรพูดว่า เปรี๊ยะพุทธ หรือ พระพุทธองค์เขมรว่า เปรี๊ยะพุทธองค์ พระอรหันต์ เขมรว่า เปรี๊ยะอรหันต์ เป็นต้น และเมื่อเอาคำดังกล่าวมาผสมกันว่า ปะอ็อกเปรี๊ยะแค หรือปังออกเปรี๊ยะแค จึงแปลว่า ป้อนข้าวพระจันทร์ หรือป้อนข้าวดวงจันทร์ เป็นประเพณีดึกดำบรรพ์อย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมาของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรบริเวณพื้นที่พนมดงรักในราชอาณาจักรกัมพูชา และประเทศไทยได้แก่ จังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษ โดยประเพณีดังกล่าวยังคงดำรงและได้ปฏิบัติสืบทอดเป็นประจำทุกปีจวบถึงปัจจุบัน คือชุมชนบ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

คติความเชื่อในประเพณีพิธีกรรมปะอ็อกเปรี๊ยะแคของบ้านขนาดมอญ พบว่า ชาวบ้านขนาดมอญ มีสภาพการดำเนินวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม อาศัยป่าไม้และธรรมชาติในการดำรงชีวิตโดยการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์

บางปีสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก เกิดภัยธรรมชาติน้ำท่วม หรือแห้งแล้ง จึงทำให้ต้องการให้สิ่งเหนือธรรมชาติกลับที่มีอำนาจช่วยเหลือโดยการเสี่ยงทายบอกกล่าวให้ชาวบ้านได้รู้ล่วงหน้า เพื่อจะได้เตรียมวางแผนการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสม เป็นเหตุให้เกิดความเชื่อเรื่องผีसांग เทวดาอารักษ์ จึงมีการบูชาอันวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ได้ช่วยเหลือบอกกล่าวผ่านพิธีกรรมการทำนายฝัน เพื่อให้ผู้คนในชุมชนได้ใช้สติรอบคอบในการเพาะปลูกและใช้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นชาวบ้านขนาดมอญจึงมีพิธีกรรมปะอ็อกเปรี๊ยะแค ซึ่งเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจก่อนการลงมือเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรในฤดูกาลที่จะมาถึง และเป็นการขอให้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ดังปรารถนา แม้จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นแต่ก็เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่จริง

#### 4.1 องค์ประกอบของพิธีกรรมในงานประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค

ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคนี้ ชุมชนบ้านขนาดมอญกำหนดการจัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี (ขึ้น 15 ค่ำเดือน 12) ซึ่งตรงกับประเพณีลอยกระทง โดยพิธีการตามแบบโบราณดั้งเดิมนั้นมีสิ่งที่จะต้องเตรียมใช้ในการประกอบพิธีมีดังนี้

อุปกรณ์ที่จะต้องเตรียมใช้ ในการประกอบพิธี แบบดั้งเดิม คือ

1. ชายหนุ่ม 4 คน
2. สาววัยรุ่น 4 คน
3. ครกซ้อมข้าวหรือครกตำข้าว 2 ลูก
4. สากไม้ซ้อมข้าว 1 อัน (ยาวประมาณ 1 วาเศษ ๆ)
5. เทียนขี้ผึ้งแท้ 12 เล่ม (ขนาดเท่ากัน)
6. ข้าวเม่า 2 จาน
7. มะพร้าวอ่อน 2 ลูก
8. กล้วยสุก 8 ลูก
9. ใบตองกล้วย 2 ก้าน
10. ซ้อน 2 คัน

ส่วนอุปกรณ์ที่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับปัจจุบัน คือ

1. เส้าไม้ไผ่
2. เทียนขี้ผึ้งแท้ 12 เล่ม (ขนาดเท่ากัน)
3. ข้าวเม่า
4. กล้วยสุก
5. ใบตองกล้วย
6. หมาก
7. พลุ
8. บุหรี่

นอกจากนี้ได้ปรับเปลี่ยนผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้ชายอาวุโสของหมู่บ้านเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมแทนชายหนุ่ม สาววัยรุ่น

#### 4.2 ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมในอดีต

ในอดีตการประกอบพิธีกรรมจะเริ่มเวลา 24.00 น. กรรมการหรือทายก เอาครก สาก และอื่น ๆ ที่เตรียมไว้ไปตั้งสนามกลางแจ้งตั้งครกลูกหนึ่งทางทิศเหนือ อีกลูกหนึ่งทางทิศใต้ ระยะห่างกันประมาณ 1 เมตร เศษ ๆ เอาสากซ้อมข้าววางพาดที่ปากครก เอาเทียนขี้ผึ้งแท้ (ขนาดใหญ่-ยาวเท่ากัน) 8 เล่ม ติดกับสากซ้อมข้าว ตั้งชั้นขึ้นเอาใบตองกล้วย 2 ก้าน วางกับพื้น ได้สากระหว่างครกทั้งสอง (เพื่อรองรับน้ำตาเทียนซึ่งจะหยดลง) จัดหนุ่มสาว 8 คนออกมาเป็น 2 คู่ เพื่อให้จับสากทางทิศเหนือ และอีก 2 คู่ ให้จับสากด้านทิศใต้ ใช้ชายหญิงและคู่เอาซ้อนตัก ข้าวเฒ่าในจานป้อนกันและกัน (ชายป้อนหญิง หญิงป้อนชาย) ป้อนข้าวเฒ่าเสร็จแล้วป้อนกล้วยสุก แล้วดื่มน้ำมะพร้าวตาม จากนั้นดูพระจันทร์บนท้องฟ้าที่เริ่มเคลื่อนใกล้จะตรงศีรษะ พิธีกร หรืออาจารย์ทายกประจำวัด สวดชุมนุมเทวดา (สัคเค กาเม จะ รูเปฯ) เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นและเมื่อมองท้องฟ้าเห็นพระจันทร์อยู่ตรงศีรษะ ให้จุดเทียนชนวน 8 เล่ม ยื่นให้หนุ่มสาวทั้ง 8 คน ให้หนุ่มสาวเอาเทียนชนวน จุดเทียนขี้ผึ้งที่ติดสากไว้แล้วนั้นพร้อม ๆ กัน เมื่อเห็นว่าเทียนทุกเล่มติดไฟแล้วให้หนุ่มสาวจับสากหมุนเวียนขวา ขึ้น-ลง ซ้ำ ๆ เทียนแต่ละเล่มจะลุกไหม้ ขณะที่หมุนสากลงเทียนก็หมด (น้ำตาเทียน) ลงในใบตองกล้วย ให้หมุนไปเรื่อย ๆ จนกว่าเทียนจะลุกไหม้หมด

เทียนที่ติดสากซ้อมข้าว 8 เล่มนั้น เป็นเครื่องหมายของเดือนที่ฝนตก 8 เดือน เริ่มนับตั้งแต่เดือน 5 (ปีใหม่โบราณ) ถึงเดือน 12 โดยนับจากทิศใต้เป็นเล่มที่ 1 (เดือน 5) 6, 7, 8, 9, 10, 11 และ 12 ตามลำดับ ที่ต้องนับจากทิศใต้ เพราะฤดูฝน ลมมรสุมจะพัดจากใต้ไปเหนือ ขณะที่เริ่มหมุนสากขึ้นลงอยู่นี้ พระภิกษุสามเณร ต้องสวดชัยมงคลคาถาขยันโต สวดไปจนกว่าเทียนจะลุกไหม้หมด หรือหยุดหมุนสาก ต่อด้วย ภาวะตุ สัพพะมังคะลังฯ

ข้อสังเกตในการเสี่ยงทายฟ้าฝน ให้สังเกตว่า เทียนเล่มไหนไฟลุกไหม้แรงหรือค่อย (มากหรือน้อย) เล่มไหนลมพัดแรงหรือค่อย หรือเล่มไหนไม่มีลมพัดเลย ซึ่งแต่ละเล่มจะแตกต่างกัน ถ้าเล่มที่ 1 (เดือน 5) เทียนติดไฟลุกไหม้แรง แสดงว่าเดือน 5 ต้องมีฝนตกหนัก ถ้าเล่มที่ 2 เทียนไหม้แรงและมีลมพัดแรง แสดงว่าเดือน 6 จะมีทั้งฝนทั้งลม ถ้าสังเกตเห็นเทียนเล่มไหนไฟลุกไหม้ไม่แรง แสดงว่าเดือนนั้นจะแล้งหรือฝนตกน้อย ที่ทำมาการเสี่ยงทายไม่ค่อยผิดพลาดนัก เป็นประเพณีที่เสี่ยงทายฟ้า ฝนแต่ละปี ส่วนน้ำตาเทียนที่หยดลงบนใบตองกล้วย ถือว่าเป็นของดี บางคนเอาไปทำพิธีขี้ผึ้งเสน่ห์ (นวดเสน่ห์) ผสมน้ำมันจันทน์ทาที่ปาก ทาหน้า เป็นเสน่ห์เมตตามหานิยม และเมื่อพิธีเสี่ยงทายฟ้าฝนจบลงแล้ว พระภิกษุสามเณรก็จะให้พร ยะธา สัพพะฯ แล้วเดินทางกลับ



#### 4.3 ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมในปัจจุบัน

1. ก่อนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 วัดได้ใช้เครื่องขยายเสียงประกาศให้ทราบล่วงหน้าประมาณ 2-3 วัน เพื่อเป็นการเชิญชวนชาวบ้านให้เตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งชาวบ้านจะเข้าใจและจดจำได้อยู่แล้ว แต่การประกาศจะทำให้ชาวบ้านตื่นตัวมากขึ้นนั่นเอง

2. ชุมชนและวัดจัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรม เช่น ปิดกวาดสนามบริเวณวัดทั่วไป ทำความสะอาดประดับศาลาการเปรียญ ปูเสื่อสาด อาสนะ ตั้งโต๊ะหมู่บูชาให้เรียบร้อย ติดตั้ง เครื่องขยายเสียง ระบบไฟฟ้าและอื่น ๆ ไว้ให้พร้อม

3. ชาวบ้านในชุมชนจะออกไปซื้อข้าวเฒ่าที่ตลาด ซึ่งเดิมนั้นจะเกี่ยวข้าวที่ออกรวงเพื่อนำมาทำเป็นข้าวเฒ่าที่นาของตนใครที่ข้าวยังไม่ออกรวงพอทำเป็นข้าวเฒ่าได้ จะขอหรือยืมจากนาพี่น้องหรือคนอื่น หรือจะซื้อจากคนอื่น เพราะต้องได้ข้าวเฒ่าไปวัด

4. เวลาประมาณ 20.00 น. วัดเปิดเครื่องขยายเสียงประกาศ และประชาสัมพันธ์สลับกับเปิดเพลงลูกทุ่งหมอลำเพื่อให้ชาวบ้านทราบว่าได้เตรียมความพร้อมเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในอดีตนั้นเมื่อถึงเวลากำหนด เด็กและหนุ่มสาวจะพากันออกไปวัด เล่นสละบ้า กันบ้าง เล่นวิ่งราวกันบ้าง หรือเล่นชักเย่อก็มีแต่ปัจจุบันมีเพียงการลอยกระทงเท่านั้น หลังจากรับประทานอาหารเย็นเสร็จ ชาวบ้านจะคั่วข้าวเฒ่า คั่วเสร็จแล้วก็จะซ้อมหรือตำข้าวเฒ่าใส่จานหรือกะละมังเอาไว้ นอกจากมีข้าวเฒ่าแล้ว บางคนมีกล้วยหาวีก็นำมาด้วย กรรมการหรือมหาดย กวด ต้องเตรียมอุปกรณ์ที่จะประกอบพิธีไว้ให้พร้อม ตั้งบาตร 13 ลูกไว้ในที่ใส่บาตรโดยใบที่ 13 เป็นบาตรใส่ปัจจัยสำหรับถวายพระ และหากละมั่งใหญ่ ๆ ไว้ที่ตั้งบาตรนี้ด้วย เวลาชาวบ้านใส่บาตรข้าวเฒ่าเต็มบาตรจะได้ถ่ายออกสะดวก

5. เวลาประมาณ 22.00 น. ให้กรรมการหรือมหาดย นำเสาไม้ไผ่และอื่น ๆ ที่เตรียมไว้ไปตั้งสนามกลางแจ้ง ซึ่งมีบริเวณพอที่คนจะดูได้มาก ๆ วางลำไม้ไผ่ไว้บนเสาทั้งสอง เอาเทียนขี้ผึ้งแท่งขนาดใหญ่-ยาวเท่ากัน 12 เล่ม ติดกับลำไม้ไผ่ ตั้งชันขึ้น เอาใบตองกล้วย 2 ก้าน วางกับพื้นใต้ลำไม้ไผ่เพื่อรองรับน้ำตาเทียนซึ่งจะหยดลง ดูพระจันทร์บนท้องฟ้าว่าใกล้จะตรงศีรษะแล้วหรือยัง ถ้าใกล้ศีรษะแล้ว พิธีกรหรืออาจารย์มหาดยประจำวัด สวดชุมนุมเทวดา (สัคเค กาเม รูเป) เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น จากนั้นเมื่อมองท้องฟ้าเห็นพระจันทร์อยู่ตรงศีรษะให้จุดเทียนชนวน และจุดเทียนขี้ผึ้งที่ติดลำไม้ไผ่ไว้แล้วนั้นพร้อม ๆ กัน เมื่อเห็นว่าเทียนทุกเล่มติดไฟแล้วตาพรหมและลูกศิษย์ก็จะจับลำไม้ไผ่หมุนเวียนขวา ขึ้น-ลง ซ้าย-ขวา วนเวียนแต่ละเล่มจะลูกใหม่ ขณะที่หมุนสากลงเทียนก็หมด น้ำตาเทียนหยดลงในใบตองกล้วยให้หมุนไปเรื่อย ๆ จนกว่าเทียนจะลุกไหม้หมด

6. ตาพรหมกับลูกศิษย์บางคนก็ถวายโสธรรสสองผัวเมีย ซึ่งตาพรหม ก็หมายถึงพระพรหมผู้สร้างโลก และสรรพสัตว์ตามคติศาสนาพราหมณ์ ที่เชื่อกันว่า พระพรหม จะลงมาดูแลปกป้องชาวโลกทุกปี เพื่อไม่ให้สรรพสิ่งที่ทรงสร้างถูกทำลาย ตาพรหม ในพิธี จึงเป็นตัว

สมมติแทนองค์พระพรหมผู้เป็นเจ้า ที่จะลงมาร่วมในพิธีไหว้พระจันทร์ ทุกๆ วันเพ็ญเดือน 12 ของแต่ละปี เป็นอารยธรรมที่ได้รับจากอินเดีย เข้าสู่ราชสำนักขอมโบราณก่อนจะแพร่หลายมาถึงภูมิภาคนี้ จะเป็นผู้นำในการประกอบพิธี สำหรับคาถาบทสวดในการบูชาพระจันทร์นั้นฉบับภาษาท้องถิ่นขแมร์ (เขมร ) ล้วนกล่าวว่า “โอม ปิม ๆ เปียม ๆ เปรียะฮจันทร์โทรา, เปรียะฮจันทร์โทเรีย, เปรียะฮฮ้องก๊วง-เมียน-ปนลือ พลือถลา, จบะฮ ตูเตียงแดนเตีย อุต้อม บอระโบรเตว โดยวิเมียนเมียะฮ” ต่อด้วย ทุตียมปี.....และทุตียมปี.....ตามลำดับ

ฉบับภาษาท้องถิ่นไทย-เขมร ว่า “โอม ปิม ๆ เปียม พระจันทร์โทรา พระจันทร์โทเรีย พระองค์คงชัด รตราดภิรมย์ พระจันทร์อุดมไปด้วยวิมานมาส” ต่อด้วย ทุตียมปี .....และทุตียมปี.....ตามลำดับ

การบูชาพระจันทร์ เสร็จสิ้นตาพรหมก็จะหมุนราวไม้ไผ่ให้เทียนที่กำลังติดไฟซึ่งปลายลงดินจาก นั้นผู้ช่วยของตาพรหม ก็จะยกใบตองกล้วยที่มีน้ำตาเทียนขึ้นมามาทำนาย โดยถือเอาต้นใบเป็นต้นปี กลางใบเป็นกลางปี และปลายใบเป็นปลายปี หยดเทียนหนาในตำแหน่งใด ก็เชื่อว่าฝนจะตกชุกในเดือนนั้นส่วนน้ำตาเทียนขायหนุ่มทั้งหลายจะแบ่งกันไปเก็บไว้เป็นสิริมงคล โดยเชื่อกันว่าให้คุณด้านเมตตามหานิยม

ทำนายเสร็จ ตาพรหมและลูกศิษย์ จะได้รับการถวายข้าวเม่า 1 ช้น กล้วย 1 หวี คนละ 1 ชุด ตาพรหมจะอวยพรให้ทุกคนอยู่เย็นเป็นสุข ประสบโชคผลาก ทำมาหากินได้อุดมสมบูรณ์ พร้อมทั้งกำชับให้ทุกคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เลี้ยงดูกันให้ดี มีความรักสมัครสมานสามัคคี มีความเห็นอกเห็นใจกัน เตรียมตัวเตรียมใจพร้อมรับสถานการณ์ของดินฟ้าอากาศในแต่ละเดือน จะได้ไม่เกิดความอดอยากยากจน พร้อมกับบอกลาแล้วก็เดินจากไป

7. ฝ่ายคณะพระสงฆ์จะบรรยายธรรมต่ออีกสักครู่เมื่อสมควรแก่เวลาแล้วก็ถวายปัจจัยไทยทาน มักทายกจัดบาตรเข้ามาพร้อมกับกล้วยมะพร้าว น้ำตาล น้ำผึ้ง ขึ้นกุฏิแบ่งส่วนหนึ่งไว้เลี้ยงดูกันในหมู่ผู้ไปร่วมในพิธี ที่ยังคงนั่งรอกันอย่างเป็นระเบียบ ช่วงนี้มักทายก และผู้ใหญ่จะช่วยกันแจกจ่ายข้าวเม่า และกล้วยน้ำว่าสุกให้กินกันอย่างถ้วนหน้า โดยให้ผู้ร่วมในพิธีนั่งเฝ้าน้ำหันเข้าหาพระจันทร์ คนแจกก็จะร้องบอกให้เฝ้าน้ำอ้าปาก แล้วก็เอาข้าวเม่ากรอกเข้าปาก ไม่ว่าจะเป็นเด็ก หรือผู้ใหญ่ โดยสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ จะได้รับส่วนแบ่งเพิ่มอีก 1 ส่วน สำหรับอีก 1 ชีวิตที่อยู่ในท้อง การกระทำนี้เองที่เรียกว่า “ปะฮ็อกเปรี๊ยะแค” ซึ่งแปลได้ตรงตัวคือปะฮ็อกแปลว่ากรอก หรือ ป้อน เปรี๊ยะ แปลว่า พระ แค แปลว่า ดวงจันทร์ หรือ พระจันทร์ ปะฮ็อกเปรี๊ยะแค จึงแปลว่า กรอกพระจันทร์ หรือ ป้อนพระจันทร์ และมีความเชื่อกันว่า ข้าวเม่าที่กรอกเข้าปากนี้ เป็นเหมือนอาหารทิพย์ ที่ใครได้กินจะมีความเป็นสิริมงคล แคแล้วคลาดจากสิ่งเลวร้าย

8. เมื่อพิธีเสีงทายฟ้าฝนจบลงแล้ว พระภิกษุสามเณรก็จะให้พร ยะถา สัพพีฯ เจ้าอาวาสรดน้ำมนต์ในศาลให้พร ชาวบ้านก็จะแล้วเดินทางกลับบ้านเรือนตนเอง

#### 4.4 แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะของชุมชนบ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

##### 1. แนวทางการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว

การส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะ คือ การปรับปรุง รื้อฟื้นรักษา พิธีกรรมและกิจกรรมดั้งเดิมต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะให้กลับคืนมาปฏิบัติในส่วนที่ลบเลือนไปแล้วและปรับปรุงประเพณีที่ยังคงอยู่ให้เพิ่มความหลากหลาย มีความน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าร่วมงาน โดยมีแนวทางการส่งเสริมอนุรักษ์ ดังนี้

1.1 การปลูกจิตสำนึก ปลูกฝังค่านิยมในท้องถิ่นให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ และคุณค่าของประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะที่มีต่อศาสนา ชุมชนและครอบครัว ได้แก่

1.1.1 คุณค่าต่อพุทธศาสนา โดยกิจกรรมที่ปฏิบัติในประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อนั้นถือเป็นการให้ความเคารพบูชาในพุทธศาสนาที่ได้เป็นที่ยึดเหนี่ยวชีวิต จิตใจและพุทธศาสนายังเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนให้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข สังคม ชุมชนจะดำรงอยู่ไม่ได้หากไม่มีศาสนาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิต อันเป็นกรอบควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกของคนในสังคม ที่จะต้องปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมสังคมเพื่อความสงบสุขของชีวิต ครอบครัวและสังคม

1.1.2 คุณค่าต่อชุมชน สังคม พิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะนั้น ทำให้ผู้คนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกัน ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สอบถามทุกข์สุขกันและกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน และนำไปสู่การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้ยืนยาวต่อไป

1.1.3 คุณค่าต่อตัวบุคคลและครอบครัว ปะอ็อกเปรี๊ยะแคะนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการรวมญาติอีกประเพณีหนึ่งซึ่งลูกหลาน ญาติพี่น้องที่อยู่หมู่บ้านใกล้เคียงกันหรือต่างถิ่นจะได้มาพบปะกัน มาทำบุญร่วมกัน ได้กราบไหว้แสดงความเคารพต่อพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนการแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วด้วยการทำบุญกรวดน้ำ หรือทำบุญอุทิศส่วนกุศล และนอกจากนี้ทำให้ลูกหลานได้รู้จักกันยิ่งขึ้นเป็นการช่วยลดปัญหาการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นต่างถิ่นซึ่งเมื่อสอบถึงปฐาตายแล้วล้วนแต่เป็นเครือญาติกันนั่นเอง เป็นต้น

1.2 การฟื้นฟูอนุรักษ์พิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน และที่เคยมีในอดีตให้กลับมาปฏิบัติอีกครั้ง หรือปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อให้เกิดความหลากหลาย ดึงดูดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ โดยในส่วนของกิจกรรมนันทนาการใช้การแสดงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงสาธิต ขบวนแห่ และการประกวดแข่งขันต่าง ๆ จะเป็นส่วนกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มความยิ่งใหญ่ หลากหลายแก่งานประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคะ

1.3 การปรับปรุงจุดท่องเที่ยวและจุดน่าสนใจในพื้นที่บริเวณหมู่บ้านหรือใกล้เคียง จะเป็นการเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เช่น วัดที่มีธรรมชาติ

สวยงามมีสิ่งน่าสนใจ พระพุทธรูปเก่าแก่ โบสถ์ ศาลารูปทรงโบราณ ป่าธรรมชาติ ลำธาร น้ำตก วัดป่าที่มีการอนุรักษ์พรรณไม้ สัตว์ป่า หรือจุดท่องเที่ยวทางการเกษตร เป็นต้น

1.4 การขายผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นบ้าน สินค้าพื้นบ้านของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น จัดว่าเป็นสินค้าที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้ที่มาท่องเที่ยวพอใจที่จะได้ซื้อหาของกิน ของใช้เพื่อนำกลับไปเป็นของฝากหรือของชำร่วยแก่ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน หรือเป็นสิ่งที่ตนเองต้องการใช้เอง นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวยังพอใจที่จะได้ดูได้ชมแหล่งผลิตสินค้าต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์ เช่น การเยี่ยมชมการผลิตผ้าไหม การผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

## 2. แนวทางการเผยแพร่ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคเพื่อการท่องเที่ยว

2.1 การประชาสัมพันธ์ เผยแพรกิจกรรมรายละเอียดต่าง ๆ ของประเพณี เป็นเรื่องจำเป็นที่จะนำการท่องเที่ยวสู่ชุมชน การประชาสัมพันธ์อาจใช้สื่อต่าง ๆ เช่น จัดทำแผ่นพับแนะนำพื้นที่และกิจกรรมต่าง ๆ ในงานวันประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค การเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงชุมชน การเผยแพร่ทางโทรทัศน์ ทางอินเทอร์เน็ต การติดป้ายโฆษณาตามสถานที่หรือชุมชนในอำเภอต่าง ๆ โดยรอบ

2.2 การจัดเตรียมความพร้อมขององค์ประกอบในการดำเนินงาน คือ การจัดเตรียมบุคลากร จัดเตรียมสถานที่ และจัดเตรียมกิจกรรม

2.2.1 การจัดเตรียมบุคลากร โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าและฝ่ายปฏิบัติการที่มีตำแหน่งทางปกครอง ดำเนินการวางแผน จัดวางตัวบุคคลผู้รับผิดชอบในกิจกรรม พิธีกรรม ต่าง ๆ ซักซ้อมทำความเข้าใจภารกิจที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการจัดหางบประมาณในการใช้จ่ายในกิจกรรมให้เพียงพอ

2.2.2 การจัดเตรียมสถานที่ โดยมีการจัดเตรียมสถานที่ในแต่ละกิจกรรม จัดบริการความสะดวกในการเดินทางเข้าหมู่บ้านหรือสถานที่จัดกิจกรรม จัดเตรียมที่จอดรถให้เพียงพอและปลอดภัย จัดเตรียมห้องน้ำเพื่อให้บริการที่เพียงพอ สะอาดและถูกสุขลักษณะ

2.2.3 การจัดเตรียมกิจกรรม โดยต้องมีการจัดเตรียมขั้นตอนลำดับพิธีการต่าง ๆ รวมทั้งพิธีกรรมตามลำดับก่อนหลังเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติจริง

2.3 ความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ชาวบ้านในชุมชนสามารถร่วมมือร่วมใจประกอบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเด่นเป็นอัตลักษณ์ ความหลากหลายแก่งานประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคได้ด้วยการมีอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อผู้มาเยี่ยมชมเยือนหรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน มีการทักทายสนทนาปราศรัยด้วยความเป็นมิตร มีความร่วมแรงร่วมใจสรรหาหรือผลิตสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นออกจำหน่าย รักษาสภาพบ้านเรือนบริเวณถนนให้สะอาดปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และพร้อมใจกันแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าพื้นบ้านทั้งผู้หญิง ผู้ชาย และเด็ก ซึ่งเมื่อทุกคนพร้อมใจกันแต่งกายแล้วก็จะดูมีสีสันสวยงามน่าดูน่าชมเป็นอย่างยิ่ง

## 5. อภิปรายผลการวิจัย

พิธีปะอ็อกเปรี๊ยะจัดเป็นประเพณีที่ถือว่า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ และสืบทอดอนุรักษ์ไว้กล่าวคือ

1. ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค เป็นประเพณีของชาวไทย-เขมรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดต่าง ๆ ในเขตอีสานใต้ พบว่าปัจจุบันประเพณีดังกล่าวได้มีผู้รู้จักน้อยลงเหลือเพียงบางหมู่บ้านเท่านั้นที่ยังคงรักษาไว้แต่ลักษณะพิธีกรรม ประเพณีก็ได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยมากขึ้น ซึ่งประเพณีนี้จะสืบทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ผูกพันกับธรรมชาติ ผสมผสานกับความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนา โดยประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคนี้ได้ตกผลึกเป็นประเพณีที่มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งต้องอาศัยน้ำในการเพาะปลูก น้ำจึงเปรียบดังชีวิตของคนในชุมชนหากไม่มีน้ำฝนจากธรรมชาติ ปรทานให้มาชีวิตย่อมดำรงอยู่ไม่ได้นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีเห็นอกเห็นใจเกิดความรักผูกพันกันภายในชุมชน สอดคล้องกับความคิดเกี่ยวกับจักรวาล ซึ่งเป็นความคิดทางสังคมพื้นฐาน 5 สายของมนุษย์ โดยอีโมรี โบการ์ดส์ เป็นความคิดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของสากลจักรวาล และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล มนุษย์ยุคโบราณสนใจในศาสนา ในจิตและวิญญาณ มีความคิดความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า ภูต ผี เทวดา ลัทธิศาสนาต่าง ๆ เช่น ลัทธิเทพเจ้าองค์เดียว (monotheism) ลัทธิเทพเจ้าหลายองค์ (polytheism) การปกครองโดยสงฆ์ (monotheism) สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความกลัวและความหวัง อุดมการณ์และการบูชา

นอกจากนี้ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค ยังสอดคล้องตามคติธรรมพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับการให้ทาน หมายความว่า ชาวบ้านส่วนมาก มีอาชีพทำไร่ทำนาหรือเกษตรกร เช่นเดียวกับศากยตระกูลของพระพุทธเจ้า เมื่อได้ผลิตผลจากการทำไร่ทำนา ก็จะนำไปถวายพระภิกษุ สามเณร (ให้ทาน) เพื่อต้องการบุญกุศล เช่น ผลไม้ที่ออกใหม่ ก่อนที่ตนเองหรือครอบครัวจะรับประทาน จะต้องเอาไปทำบุญก่อน จึงจะเป็นสิริมงคล ในการทำนาก็เช่นกัน คนโบราณทำบุญให้ทานเกี่ยวกับข้าวหลายครั้ง เริ่มตั้งแต่พอข้าวออกรวงเป็นน้ามน เขาก็จะไปเอารวงข้าวมาทำเป็นข้าวมธุปายาสทำบุญครั้งหนึ่ง พอข้าวแก่พอจะเป็นข้าวเฒ่า ก็จะทำข้าวเฒ่าไปถวายพระภิกษุสามเณร ครั้งหนึ่งจะลงมือเกี่ยวข้าวก็ทำบุญครั้งหนึ่ง ขนข้าวเข้าลานก็ทำบุญครั้งหนึ่ง เวลานวดข้าวก็ทำบุญครั้งหนึ่ง จนกระทั่งขนข้าวขึ้นฉางก็ทำอีกครึ่งหนึ่ง ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแค เป็นการรักษาไว้ซึ่งประเพณีมรดกอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ เป็นการทำบุญตามคติธรรมทางพระพุทธศาสนา พระภิกษุสามเณรที่วัดก็ได้ฉันข้าวเฒ่าและยังเป็นการเตือนสติเกษตรกรไม่ให้ประมาทในการประกอบอาชีพด้วย ประการหนึ่งสาระสำคัญ เป็นการเสริมสร้างสิริมงคลแก่ชีวิต และเสี่ยงทายว่าเดือนไหนจะมีฝน เดือนไหนจะแล้ง เพื่อให้ชาวบ้านได้เตรียมตัวรับสถานการณ์ได้ โดยไม่ต้องร้อนในวันข้างหน้า ส่วนข้าวเฒ่าที่พากันนำมาตักบาตร เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะคลุกรวมกัน แล้วแบ่งปันกันกิน และสอดคล้องกับแนวทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของเรดคลิฟ บราวน์ (Redcliffe Brown) ที่อธิบายว่า พิธีกรรม ความเชื่อและเทพนิยายต่าง ๆ

เป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนา ซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม พิธีกรรมช่วยเสริมสร้างอารมณ์ร่วม และช่วยควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี พิธีกรรมมีหน้าที่หลักในการช่วยบำรุงรักษาความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างสมาชิกสังคม (ยศ สันตสมบัติ. 2537: 29) สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพย์ กล้าหาญ (2539: 1) ได้ทำการศึกษาการขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมชุมชนพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติซึ่งเน้นการปฏิบัติตามธรรมชาติโดยมีความตระหนักถึงคุณค่าและการธำรงรักษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของอิศราพร จันทรทอง (2537: 5) เรื่อง ความสัมพันธ์ของพิธีชนอาหะกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวภูย พบว่า พิธีเช่นสังเวียของชาวภูย ทุกขั้นตอน เน้นให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อถือนับเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความมุ่งหวังในการประกอบพิธีกรรมก็เพื่อมั่นใจในการทำมาหากินซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐาน เพื่อความอยู่รอดของชุมชน

2. แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคของชุมชนบ้านขนาดมอญ อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์เพื่อการท่องเที่ยว

ประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน มีแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสำเร็จในการท่องเที่ยวชุมชน มีแนวทางการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ในงานประเพณีให้แก่คนภายนอกชุมชนได้รับทราบ และภายในชุมชนเองก็ต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะรองรับการท่องเที่ยวโดยการบริหารจัดการที่ดีของประชาชนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของสถานที่เจ้าของมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีและสิ่งแวดล้อมที่จะเอื้อและเป็นปัจจัยเสริมต่อการท่องเที่ยวชุมชน จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในส่วนองค์ประกอบของประเพณีวัฒนธรรมและกิจกรรมเสริมให้สามารถเรียกร้อง ดึงดูดความสนใจแก่บุคคลภายนอก หรือนักท่องเที่ยวเพราะการท่องเที่ยวลักษณะเช่นนี้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ที่ผู้สนใจเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่น มีความสนใจที่จะมาศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเกี่ยวประสบการณ์ แสวงหาความแปลกใหม่ศึกษาความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และสัมผัสธรรมชาติ รวมถึงการสืบค้นเสาะหาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการได้บันทึกเก็บข้อมูลในการท่องเที่ยวได้กลายเป็นความรู้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภูมิสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญได้ และในการดำเนินกิจกรรมประเพณีของชุมชนจะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้เลยหากชาวบ้านในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ

ดังนั้นเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายชาวบ้านในชุมชนจึงต้องตระหนักและให้ความร่วมมือร่วมใจรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของ เรดคลิฟ บราวน์ (Redcliffe Brown) ที่ให้แนวคิดที่ว่าสังคมเปรียบเสมือนอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจะต้องมีการทำงานที่สอดประสานสัมพันธ์กัน ทุกส่วนชีวิตจึงจะดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกับระบบสังคมซึ่งมีระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง ที่ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบจึงจะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบ นอกจากนี้ข้อค้นพบจากการศึกษายังพบว่า

กิจกรรมพื้นบ้านหลายอย่างในประเพณีปะอ็อกเปรี๊ยะแคได้ค่อย ๆ เลือนหายและยกเลิกไปเหลือเพียงการจัดกิจกรรมลอยกระทง จึงควรมีการร่วมมือในชุมชนและการสนับสนุนจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่อันเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชุมชนไว้สืบไป สอดคล้องกับแนวความคิดการมีส่วนร่วมของสัมพันธ์ เตชะอริก (2531: 63) ที่กล่าวว่าสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนาต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มคิด เริ่มวางแผน ร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการโดยคำนึงถึงผลประโยชน์และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลักมากกว่าการพึ่งพาจากภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ อลาสเทียร์ (Alastair. 1982: 18) ซึ่งกล่าวว่า การที่คนเข้ามามีส่วนร่วมกันจะต้องมีความสนใจ มีเป้าหมายร่วมกันทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเริ่มต้นด้วยการปรึกษาหารือร่วมกันคิดตัดสินใจ ชี้ชัดปัญหา จัดลำดับความสำคัญ หาวิธีแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติและประเมินผลการดำเนินงาน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของมานิตย์ มณีธรรม (2544: 89 - 96) ที่ได้วิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านชาวเขาตามโครงการเงินกู้ OCEF บ้านจะคือ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ มีภูมิประเทศ มีประเพณีพิธีกรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เป็นเสน่ห์ต่อการท่องเที่ยว แต่มีจุดบกพร่องที่ควรจะมีการปรับปรุงคือการแก้ปัญหาในชุมชนโดยควรจะมีการกระตุ้นให้คนในชุมชนหันกลับมาอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การเล่นดนตรี การเต้นรำ การแต่งกายพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสถานที่ตลอดจนการจัดให้มีสินค้าเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในชุมชนได้มีรายได้มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากงาน หากโครงการหรือกิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปด้วยความราบรื่น ย่อมจะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในสถานที่นั้น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2539: 45) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดี และเข้าใจคุณค่าอันสูงส่งของวัฒนธรรมนั้น จะเป็นสิ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนไทยมีความรู้มากขึ้น ทำให้คุณภาพการพัฒนาเกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกลสิทธิ์ สิทธิโชค (2547: 61) ได้วิจัยการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอาข่า ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนค้นพบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชีวิตและประเพณี ได้รูปแบบการบริหารจัดการ จัดสรรรายได้อย่างเป็นธรรม รวมทั้งมีแผนปฏิทินการท่องเที่ยว มีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ เกิดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนและสถาบันการศึกษา เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ตามรูปแบบที่ชุมชนกำหนด ทำให้เกิดจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเสริมสร้างรายได้ เศรษฐกิจชุมชนและชาติโดยรวม

## 6. ข้อเสนอแนะ

### 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมปะอ็อกเปรียะแค บ้านขนาดมอญ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ มีข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในส่วนพื้นที่ที่รับผิดชอบ
2. ชุมชน ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่มีแนวความคิดในการจัดการหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางนิเวศวัฒนธรรมควรจะได้นำข้อคิดและข้อค้นพบไปปรับปรุงพัฒนาชุมชนให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างเหมาะสม
3. สถานศึกษาในชุมชน ควรตระหนักถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริม อนุรักษ์ เผยแพร่และสืบทอดไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของท้องถิ่น
4. หน่วยงานจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ควรมีการสำรวจและอนุรักษ์ ป่าพุ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสถานที่ผลิตสินค้าชุมชนให้เกิดประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

### 6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนทุกหมู่บ้านในตำบล และเก็บรวบรวมไว้เป็นข้อมูลอย่างเป็นระบบในระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน และควรจะนำเข้าสู่สถานศึกษาเพื่อเยาวชนของหมู่บ้านจะได้เรียนรู้และถึงการสืบค้นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนตนเอง
2. ควรศึกษารายละเอียดของคติความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมที่มีบทบาทต่อชุมชนท้องถิ่นในมิติทางด้านอื่น ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและวัฒนธรรม เป็นต้น
3. ควรมีกระบวนการวิจัยและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน



### เอกสารอ้างอิง

- ไกรสิทธิ์ สิริโชคก. (2547). การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอ ระยะที่ 2. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงคุณ จันทจร. (2549). **การวิจัยเชิงคุณภาพขั้นสูง**. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2539). **วัฒนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- มานิตย์ มณีธรรม. (2544). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านชาวเขาตามโครงการเงินกู้ OCEF: กรณีศึกษาบ้านจะคือ ตำบลห้วยชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. **รายงานการวิจัย** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ. (2539). การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อโดยผ่านพิธีกรรมในชุมชนชนบท. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิสราพร จันทรทอง. (2537). บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมของชาวกูยบ้านสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สัมพันธ์ เตชะอริก. (2531). สรุปรายงานการสังเคราะห์ความเข้มแข็งของประชาคมตำบลกรณีศึกษา: ตำบลหนองแจ้งใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- White, Alastair T. (1982). **Why Community Participation: A Discussion of the Argument to Community Participation: Current Issue on Lesson Learned**. London: United Nations Children's Fund.